

Kupujem odgovorno – osebna etika in odgovorno potrošništvo

Miro Mihec, univ. dipl. ekon.
Združenje Socialna ekonomija Slovenije
Podravje Branch
Gorkega ulica 34, SI-2000 Maribor, Slovenia
miro.mihec@socialnaekonomija.si, www.socialnaekonomija.si
in
Etika d.o.o.
Direktor / Manager
Ulica Šercerjeve brigade 18, SI-2000 Maribor, Slovenia
miro.mihec@etika.si, www.etika.si

Povzetek

Odgovorno potrošništvo je ena izmed najbolj neposrednih možnosti izražanja osebne družbene odgovornosti in pomeni veliko odgovornost do družbe in okolja hkrati. Skoraj vsak človek je kupec in kadar se zaveda vplivov oz. posledic svojega nakupovanja, lahko veliko vpliva na razvoj bolj etične družbe. Namreč, tiste izdelke, ki jih kupuje ali po katerih povprašuje, bodo trgovci postavili na police svojih trgovin. Med njimi so lahko takšni, ki so jih izdelali z izkoriščanjem revnih otrok za minimalno plačilo v slabih higienskih razmerah; to so lahko nezdravi izdelki, ki slabo vplivajo na zdravje potrošnikov in okolje. Od ozaveščenosti vsakega človeka-potrošnika je odvisno, ali bo pozoren na posledice svojega nakupa ali pa mu to ni pomembno in bo z njimi še naprej omogočal družbeno neodgovorne dejavnosti trgovcev. Ta odločitev je odvisna od njegove osebne etike. V vsaki državi obstajajo organizacije, ki ozaveščajo splošno javnost o pomenu odgovornega nakupovanja. V Sloveniji sta takšni organizaciji tudi Združenje Socialna ekonomija Slovenije, so.p. s kampanjo Kupujem odgovorno in podjetje za etično oglaševanje Etika d.o.o. Nekateri člani združenja, kot je npr. Zadruga Konopko, uporabljajo blagovno znamko Kupujem odgovorno na embalaži svojih izdelkov ali na v promocijskih materialih kot npr. Kooperativa Dame. Spet druga podjetja, kot so Pupillam z Zeleno jarko v Mariboru, Knof skupnost na tržnici Krško ter zadruga Odgovorni ustvarjalci z Odgovorno trgovino Natura v Ljubljani pa odpirajo trgovine brez plastične embalaže. Kupci lahko izdelke z blagovno znamko Kupujem odgovorno kupujejo brez skrbi; njihovo kupovanje bo odgovorno do ljudi in narave. Odgovorno potrošništvo pa je povezano tudi z odgovorno porabo. Ali res potrebujemo toliko stvari?

Ključne besede: “osebna etika”, “odgovorno potrošništvo”, “Kupujem odgovorno”, “odgovorna poraba”.

Abstract

Responsible consumerism is one of the most direct ways to express personal responsibility and means a great responsibility to society and the environment at the same time. Almost every person is a customer. When a person is aware of the impact of his or her shopping, he or she can have a major impact on the development of a better ethical society. Namely, those products that he or she buys or asks for will be placed by retailers on the shelves of their stores. Among them may be products created by exploiting poor children for a minimum wage in poor hygienic conditions; thus, unhealthy products can adversely affect the health of consumers in the environment. It depends on the awareness of every person-consumer whether he or she will pay attention to the consequences of his or her purchase or not, or will continue to enable socially irresponsible activities of traders. This decision depends on the personal ethics of each individual. In each country, there are some organizations that raise public awareness of the importance of responsible purchases. In this article, we will look at two such Slovenian organization: Association Social Economy Slovenia (ASES) with #Buy responsible brand, and also a company for ethical advertising Etika. Some members of the ASES, such as e.g. Cooperative Konopko, use the brand on the packaging of their products; other companies, such as Pupillam with Green apple in Maribor, the Knof skupnost at the Krško market and the Cooperative Responsible Creators with Responsible Natura store in Ljubljana are opening stores without plastic packaging. Customers can buy such branded products without worry; buying them will be responsible to people and nature. But responsible consumption is also linked to responsible consumption. Do we really need so many things?

Keywords: “personal ethics”, “responsible consumerism”, “Buy responsible”, “responsible consumption”.

1. Uvod

Odgovorno potrošništvo je aktualno ves čas razvoja liberalnega kapitalizma. Gospodarske krize zmeraj pokažejo nesmotrnost pretirane in neodgovorne potrošnje, ki se pokaže v poslabšanju zdravja ljudi in onesneževanju okolja. Prav zato je kupovati in trošiti odgovorno ena ključnih aktivnostih, ki lahko negativni trend nesmislene hiperprodukcije zaustavi. Potrebujemo takšno zavest, ki bo smisel tega početja prepoznala. Tudi temu je namenjen ta prispevek: zavedanju, da lahko vsak človek prispeva k ohranjanju zdravja človeka in narave skozi svoje nakupovalne odločitve – kajti vsak človek je kupec.

Najprej bomo razložili pojme, ki jih predstavljajo ključne besede, nadaljevali s primeri odgovornega nakupovanja, predvsem blagovne znamke Kupujem odgovorno in podali nekaj predlogov za bolj odgovorno potrošništvo.

Razlaga pojmov

Osebna etika je skupek prepričanj in moralnih vrednot, ki vodijo delovanje posameznika. Iz osebne etike izhaja naša osebna družbena odgovornost.

Odgovorno potrošništvo in odgovorna poraba sta soodvisna in neločljivo povezana dela ene celote. Odgovorno potrošništvo je kupovanje tistih dobrin, ki zadovoljujejo naše osnovne potrebe, doprinašajo našemu zdravju, pri čemer kar najmanj škodijo drugim ljudjem ter okolju v svoji proizvodni, nabavni, distribucijski in porabni verigi. Odgovorna poraba je posledica odgovornega potrošništva: je poraba, kjer ne zavržemo ostankov nakupa, ne ustvarjamo plastičnih odpadkov ter kupljeno ponovno uporabimo, kadar je le mogoče.

Kupujem odgovorno je kampanja, ki nagovarja kupce, da kupujejo odgovorno. Kot kupci s svojimi nakupi stalno in neposredno vplivamo na to, kateri izdelki in storitve bodo v ponudbi.

2. Kupujem odgovorno kot dobra praksa odgovornega potrošništva in porabe

Kampanjo Kupujem odgovorno je začelo Združenje Socialna ekonomija Slovenije (www.socialnaekonomija.si). Združenje je v januarju 2018 objavilo anketo z naslovom Ali si odgovoren/-a potrošnik/-ca? (<http://socialnaekonomija.si/ali-si-odgovorena-potrosnikca/>). Na anketo je do konca julija 2019 odgovorilo 858 ljudi. Anketa je želela povezati odgovorno nakupovanje s socialnimi podjetji z logiko; če kupuješ pri socialnih podjetjih, kupuješ odgovorno. Mi to tezo tukaj razširjamo: če kupuješ pri etičnih, družbeno-odgovornih in socialnih podjetjih, skoraj zagotovo kupuješ odgovorno. Kajti namen in motiv teh podjetij ni zgolj ustvarjati dobiček (tudi na račun zdravja ljudi in narave), temveč predvsem družbeni učinek. Poglavitni družbeni učinek je zdravje (fizično in mentalno) ljudi in narave. Pogoj za zdravje je zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb, kot so zdrava hrana, voda, zrak, okolje, toplota, oblačila, varnost in bivališče ter občutki, kot so zadovoljstvo, sreča in umirjenost, ki v nasprotju s stresom (zaradi tekmovalnosti in boja za preživetje) bistveno prispevajo k zdravju. (<https://vitafit.si/denarja-ne-mores-pojesti/>).

Logotip so leta 2019 začela uporabljati nekatera socialna, pa tudi druga podjetja kot certifikat na svoji spletni strani (zavod Zlati cajti), na embalaži svojih izdelkov (zadruga Konopko) ali kot blagovno znamko svoje trgovine (trgovine Zelena japka v Mariboru, Knof na tržnici Krško in Natura v Ljubljani).

Uporabnik certifikata Kupujem odgovorno posluje etično in družbeno odgovorno, trgovine pa tudi po načelih pravične trgovine (pošteno plačilo,...), ekološke pridelave ter brez plastične embalaže (zero-waste), palmovega olja, gensko spremenjenih živil in testiranja na živalih. Uporabljajo ga lahko člani združenja Socialna ekonomija Slovenije, ki se tudi vpišejo v e-katalog Kupujem odgovorno (<http://socialnaekonomija.si/clani/imenik-clanov/>).

3. Brez plastične embalaže do družbene odgovornosti

Na začetku v društvu Pupillam, so.p. (socialno podjetje) niso razmišljali o družbeni odgovornosti, temveč so imeli cilj delovati v skladu s svojim poslanstvom (ki pa je očitno

družbeno odgovorno): kreativno za prispevanje sebi in skupnosti, po načelu spoštljive soodvisnosti do človeka in narave. (osebno sporočilo). Postalni so skupnost dolgotrajno brezposelnih, v večini mlajših izobraženih žensk, ki v “znanem komercu” (osebno sporočilo), (t.j. v obstoječem družbeno-ekonomskem sistemu), ne najdejo smisla svojega življenja in dela. Te ženske naprej sodelujejo kot prostovoljke pri različnih aktivnostih, kot so ozaveščanje o onesnaževanju in vplivih sodobnega potrošnika na okolje (npr. kampanja Kupujem odgovorno), o moči posameznika pri spremembah na bolje (npr. gibanje Ko dvignem sebe, dvignem Maribor) in pri usposabljanjih ter podpori za samooskrbo in dolgotrajno ter ponovno uporabo dobrin. To sodelovanje jim zadovolji potrebo po kreativnosti, socializaciji in prispevanju k družbi. Istočasno pa s tem soustvarjajo nova zelena delovna mesta.

Društvo Pupillam je maja 2019 odprlo Zeleno jarko, prvo trgovino brez plastične embalaže v Mariboru, drugo v Sloveniji (prva je bilo socialno podjetje Rifuzl v Ljubljani). Tako so v Zelenu jarko v roku leta in pol zaposlili tri mlade, izobražene ženske, ki so bile pred tem brezposelne. Sicer v društvu deluje še devet žensk, katerih cilj je zmanjšati količino odpadkov, razbremeniti svet strupenih kemikalij, delati pošteno in v skladu s svojim poslanstvom in ozaveščati ter podpreti ljudi pri spremembah njihovih navad. Po načelih certifikata Kupujem odgovorno skrbno izbirajo dobavitelje, ki delujejo ekološko in etično v vsej logistični verigi. Etičen način poslovanja se nadaljuje tudi v internem organiziranju, izvajanju maloprodaje in veleprodaje brez plastične embalaže in v rinfuzi. Bolj kot se večja ozaveščanje, več strank imajo. V enem letu poslovanja je trgovina Zelena jarko zmanjšala obremenitev okolja za 24.000 plastenk s čistili, 30.000 litrov škodljivih kemičnih čistil ter 16.000 kosov različne PVC embalaže za hrano. S svojim vztrajanjem dajejo vzgled in upanje za boljši svet in prihodnost tako kupcem kot podjetnikom.

4. Zadruga Odgovorni ustvarjalci in Odgovorna trgovina Natura

Združenje Socialna ekonomija Slovenije je v okviru javnega razpisa Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo “S kreativnim vključevanjem do dostojnega dela” ustanovilo zadrugo Odgovorni ustvarjalci, so.p.. Leta 2019 so kot tretja “zero waste” trgovina brez plastične embalaže z blagovno znamko Kupujem odgovorno odprli Odgovorno trgovino Natura v Ljubljani. Začetnim zadružnikom (Pupillam so.p. Maribor, Herba Slovenica s.p. Ljubljana, Zavod za raziskovanje in razvijanje alternativnih praks, so. p. Beltinci, Zavod za socialni razvoj, so.p. Murska Sobota, Soven d.o.o. in drugi) se priključujejo novi. Leta 2020 je poslovanje trgovine prešlo iz združenja na zadrugo.

5. Pridelava konoplje kot konkurenčna prednost Slovenije

Zadruga Konopko ima načela družbene odgovornosti ne samo zapisana v ustanovnih aktih, ampak jih izvaja pri svojem delovanju. (osebno sporočilo). Zadruga kvalitetno surovino za pošteno plačilo odkupuje od svojih članov in tudi zunanjih pridelovalcev. Ima tudi lastno predelavo in proizvodnjo, podprto z ekološkim certifikatom. Uporablja kvalitetno (stekleno ali papirno) embalažo. Nepotrebna uporaba energije, okolju neprijaznih materialov ter ustvarjanje ogljičnega odtisa v vseh procesih poslovanja je zato minimalna, skoraj nična.

Zadruga Konopko na embalaži svojih izdelkov uporablja logotip Kupujem odgovorno.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) je sprejela predlog zadruga, da se lahko v prostovoljne organizacije vključijo tudi zadruga in socialna podjetja. (osebno sporočilo). Prav tako je zadruga predlagala spremembe pravilnika za gojenje konoplje, ki bi slovenskim kmetom omogočil način gojenja konoplje v smeri boljše konkurenčnosti na globalnem in domačem trgu. Nenavadno je namreč, da se lahko določeni konopljni izdelki, gojeni izven območja Republike Slovenije, prodajajo v Sloveniji, slovenski kmetje pa le teh niti gojiti ne smejo.

Pomemben je tudi prispevek Zadruga Konopko pri ozaveščanju kupcev o pomenu konoplje, ki je izjemno okolju prijazna in ljudem koristna rastlina na področju varovanja okolja, sploh pri zmanjšanju ogljičnega odtisa. Produkti iz te rastline so blago, papir, gradbeni material, biogranulat; okolju in človeku prijazne dobrine.

V zadrugi poudarjajo tudi pomen zadružništva ter socialnega podjetništva, sodelovanja in vzajemnosti.

6. Kratke oskrbne verige z zdravo lokalno hrano

Poleg organizacij, ki uporabljajo blagovno znamko Kupujem odgovorno, obstaja še veliko več takih, ki uporabljajo svoje blagovne znamke. Potencial, inštitut za revitalizacijo podeželja Lokovec in podjetje Dobra roba d.o.o. iz Čepovana pri Novi Gorici razvijata blagovno znamko »Moja štacuna, dobra roba«. (osebno sporočilo). Dan odprtih vrat leta 2016 je Moja štacuna pozicioniral kot pravično trgovino in trgovino družbenih učinkov, ki zagotavlja oskrbo z lokalnimi pridelki in izdelki na temelju pravičnih razmerij (www.novagorica-turizem.com). Sezonska živila iz ekološke, integrirane in konvencionalne pridelave različnih ponudnikov je možno degustirati in po načelu "določi pravično ceno" naročiti in/ali kupiti.

Moja štacuna, dobra roba je tudi skupnost deležnikov kratke oskrbne verige z dobro hrano, kar je izrednega pomena za odgovorno nakupovanje. Kratke oskrbovalne verige pomenijo, da sadje in zelenjava najdeti hitro pot iz njive na police. S tem živila ohranijo polne prehrabene vrednosti, ki so nujne za zdravje ljudi, kratka distribucijska pot pa pomeni tudi podporo lokalnim pridelovalcem.

Poslanstvo zavoda je spodbujanje in pospeševanje razvoja podeželja, izmenjava informacij, znanj in izkušenj, sodelovanje in mreženje med nevladnimi organizacijami in drugimi povezavami civilne družbe, lokalnimi ter državnimi institucijami ter gospodarstvom, spodbujanje prostovoljnega dela, solidarnosti in socialnega podjetništva in povečevanje zavedanja javnosti o pomenu družbeno odgovornega delovanja (www.prostovoljstvo.org). Namen ustanovitve zavoda je predvsem integracija in povezovanje za revitalizacijo podeželja zainteresiranih državljanov z različnih področij, identifikacija potencialov za razvoj podeželja in njihovo aktiviranje razvoj in podpora revitalizaciji podeželja namenjenim aktivnostim in delu (<http://turisticnodrustvolokovec.si/potencial.asp>).

Moja štacuna dobra roba razvija, inovira in izvaja družbeno odgovorne aktivnosti na način, da uporablja rešitve, ki spodbujajo zelena delovna mesta v kmetijskem sektorju pri oskrbi s hrano ob hkratnem povečanju deleža samooskrbe s slovenskimi kmetijskimi pridelki in izdelki.

Največji družbeni učinek dosega pri oskrbi kuhinj javnih zavodov (vrtci, šole, bolnišnica), kjer od leta 2013, ko je izvedla prvo dobavo za Tradicionalni slovenski zajtrk, uvaja inovativne pristope in vpliva na izboljšavo jedilnikov. (osebno sporočilo). Deležniki v kratki verigi so trajnostno naravnani tako glede načina pridelave, prireje in predelave kot embalaže. Pomen kratkih oskrbovalnih verig in lokalne trajnostne oskrbe s hrano poudarja tudi Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, ko zagovarja lokalno pridelavo, predelavo in distribucijo trajnostno proizvedene hrane, ki je fizično in cenovno dostopna lokalnemu prebivalstvu in porabljena na lokalnih trgih – od njive do krožnika v lokalnem okolju (<https://www.gov.si teme/pomen-lokalne-hrane-in-nacelo-kratkih-verig-v-dobavi-zivil/>).

7. Trajnostno, zeleno javno naročanje

Državni zbor Republike Slovenije je že leta 2011 objavil Resolucijo o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 – »Zagotovimo.si hrano za jutri«, katere cilj je uveljavljanje trajnostnega razvoja kmetijstva, ki bo ekonomsko učinkovito in konkurenčno, socialno in družbeno odgovorno, hkrati pa tudi okolju prijazno in vzdržno (<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO80>). Pri javnem naročanju živil MKGP priporoča, da se upoštevajo načela, merila in pogoji, ki zagotavljajo, da bo hrana, ki jo bodo uživali otroci, mladostniki in ostareli, kakovostna, zdrava in uravnotežena.

Trajnostno naročanje po standardu ISO 20400 pomeni, da organizacije svoje odločitve o nakupih izvedejo tako, da izpolnijo svoje potrebe, hkrati pa koristijo tudi družbi in okolju. Ta pristop bi moral zagotoviti, da se dobavitelji obnašajo etično, da so kupljeni izdelki in storitve trajnostni in da takšne odločitve o nakupu pomagajo pri reševanju družbenih, gospodarskih in okoljskih vprašanj (<http://www.sist.si/kar-kupis-to-si-objavljen-prvi-mednarodni-standard-za-trajnostno-narocanje.html>). Trajnostna naročila pomagajo zmanjšati tveganja s spodbujanjem kupcev in dobaviteljev, da tesno sodelujejo za doseganje najboljših rezultatov za vse. Načela trajnostnega naročanja so: odgovornost, preglednost, spoštovanje človekovih pravic in etično ravnanje.

Ko kupuje država, je pomembno, kako je urejeno trajnostno naročanje. Odbor Državnega zbora za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je 29. junija 2017 obravnaval problematiko javnega naročanja živil, zlasti v povezavi z možnimi ukrepi za zagotavljanje večjega deleža lokalno pridelanih in predelanih živil. Med razpravo se je izkazalo, da nekateri javni naročniki napačno razumejo določbe petega odstavka 73. člena Zakona o javnem naročanju (Uradni list RS, št. 91/15; v nadaljnjem besedilu: ZJN-3), ki omogočajo uresničevanje načela kratkih verig, zaradi česar v polnosti ne izkoriščajo zakonskih možnosti za naročanje sezonsko in lokalno pridelane in predelane hrane. (osebno sporočilo). Ministrstvo za javno upravo je zato izdalo interpretacijo relevantnih določb ZJN-3 in jo objavilo na svoji spletni strani (<http://www.djn.mju.gov.si/sistem-javnega-narocanja/stalisca-ministrstva/stalisca-ministrstva>)

. Po tem stališču lahko naročnik iz postopka javnega naročanja izloči večkrat po 80.000 EUR živil (brez DDV), vsa izločena živila pa lahko predstavljajo do 20 % vrednosti vseh živil.

8. Od ekološke pridelave do gostinstva in turizma

Kooperativa Dame, so.p. deluje kot zadruga in socialno podjetje na področju trajnostnega turizma in gostinstva (osebno sporočilo). Ima sedem članov in zaposluje pet oseb, večinoma iz težje zaposljivih skupin. V svoje delo vključuje prostovoljce, saj so je v letu 2018 kot prva zadruga v Sloveniji vpisala v vpisnik prostovoljskih organizacij (<https://podatki.gov.si/dataset/seznam-prostovoljskih-organizacij-in-organizacij-s-prostovoljskim-programom>).

Gostilnica pri damah v Mariboru ponuja odlične sadne in zelenjavne vložene, ki so pripravljene iz lokalno pridelanega sadja in zelenjave. Zadružniki se zavedajo vrednot kulturne dediščine, zato dajejo velik poudarek na ohranjanju starih, tradicionalnih receptur, ki jih na inovativen način vpeljejo v kuhinjo in cateringe, pri čemer uporabljajo lokalno, sveže in ekološko pridelano hrano. To pomeni tesno sodelovanje z lokalnimi ekološkimi kmetijami. Gostilnica pri damah je prvi gostinski obrat v Mariboru, ki v svojo ponudbo vključuje ekološko certificirane sestavine, jedi, sokove in vina. Na ta način ozavešča svoje goste o pomenu zdravega prehranjevanja ter pokaže, da je ekološko prehranjevanje lahko tudi izjemno pestro. Za del svoje ponudbe je prejela ekološki certifikat, ki zagotavlja sledljivost vseh surovin in postopkov od njive do krožnika. Te aktivnosti prispevajo k reševanju aktualne izzive hitrega in nezdravega prehranjevanja, pri čemer želi prebivalcem ponuditi kvalitetno in cenovno sprejemljivo domačo, lokalno in ekološko certificirano hrano.

Čeprav ekološka živila zavzemajo vse več prostora na trgovskih policah, pa so na jedilnikih restavracij še prava redkost. V sektorju gostinstva in turizma v Sloveniji je certificiranih le okoli 15 gostinskih lokalov od preko štiri tisoč ponudnikov hrane in pijače.

9. Etično oglaševanje, ozaveščanje in promocija

Primeri dobrih praks orjejo ledino na področju odgovornega potrošništva. Zelo pomemben je njihov prispevek z vidika ozaveščanja splošne javnosti in kupcev.

Podjetje za etično oglaševanje in projekte s pozitivnim družbenim učinkom Etika d.o.o. že od leta 2009 kot prva specializirana oglaševalska agencija promovira etične in družbeno odgovorne izdelke, storitve in projekte.

Promocija zdrave hrane, naravnih čistil, ekološke kozmetike, ekološkega turizma, čistih tehnologij in etičnih vrednot je izjemnega pomena za ozaveščanje ljudi in nagovarja k ukrepanju, preden ne bo prepozno.

10. Zaključek

Zdravje je skupna točka vseh gospodarskih aktivnosti v družbeno-odgovorni družbi. Kupovati in trošiti moramo skozi to zavedanje. Vprašanje, ali kupujemo odgovorno, se glasi: "Ali naš nakup pozitivno vpliva na zdravje ljudi in narave?". Odgovor je enostaven; naša vest ga takoj zazna. Skozi našo osebno etiko in zavest lahko dosežemo to moč, da spremenimo svoje nakupne navade za razvoj bolj etične družbe. To je naš osebni prispevek k družbeni odgovornosti, to je naša osebna odgovornost do družbe.

Zato zahtevamo od vseh političnih in gospodarskih voditeljev takojšnje prenehanje vseh aktivnosti, ki škodijo zdravju ljudi in narave. Nujno je potrebno zgraditi etično družbo, ki bo zagotovila sobivanje človeka in narave (saj sta soodvisna), družbo, v kateri bo lahko človek dostojno živel.

Predlagamo razvoj sistema, ki bo omogočil prehod v družbo brez denarja, kjer si bomo lahko izdelke in storitve zamenjevali v skadu z našimi potrebami in vrednotami.

Do takrat je v vmesnem času potrebno izvajati stalno nacionalno kampanjo Kupujem odgovorno ali katero drugo, za ozaveščanju kupcev o njihovem vplivu in o odgovornem potrošništvu.

Viri

- Dan odprtih vrat domače pravične trgovine Moja štacuna.* (2016). Turistična zveza TIC, Nova Gorica. <https://www.novagorica-turizem.com/koledar-dogodkov/2016-07-01/2016062017503015/Dan%20odprtih%20vrat%20doma%C4%8De%20pravi%C4%8Dne%20trgovine%20Moja%20%C5%A1tacuna>. Najdeno 23.5.2020.
- Deklaracija #Kupujem odgovorno zavoda LEpi CAjti. (2019). Lepi Cajti, Zavod za kakovost življenja, Nova Gorica. https://www.lepicajti.si/o-nasf/kupujem-odgovorno?fbclid=IwAR0vyie_snIZII0xIJNwUtIV3VPsV8iBwMAegiUoXvcfbKE5e8GTyDjLyuQ. Najdeno 22.5.2020.
- Kar kupiš, to si – objavljen prvi mednarodni standard za trajnostno naročanje.* Slovenski inštitut za standardizacijo, Ljubljana. <http://www.sist.si/kar-kupis-to-si-objavljen-prvi-mednarodni-standard-za-trajnostno-narocanje.html>. Najdeno 11.5.2020.
- Ko dvignem sebe, dvignem Maribor. (2019). Pupillam, so.p., Maribor. www.kodvig.si. Najdeno 19.5.2020.
- Kupujem odgovorno. (2018). Združenje Socialna ekonomija Slovenije, Maribor. <http://socialnaekonomija.si/clani/imenik-clanov/>. Najdeno 20.5.2020.
- Mihec, M. (2020). *Denarja ne moreš pojesti.* Etika d.o.o., Maribor. <https://vitafit.si/denarja-ne-mores-pojesti/>. 23.5.2020.

- Pomen lokalne hrane in načelo kratkih verig v dobavi živil.* Ministrstvo za kmetijsko, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana.
<https://www.gov.si teme/pomen-lokalne-hrane-in-nacelo-kratkih-verig-v-dobavi-zivil/>. Najdeno 11.5.2020.
- ...Potencial Inštitut. Slovenska filantropija, koordinatorica Slovenske mreže prostovoljskih organizacij, Ljubljana.
<https://www.prostovoljstvo.org/index.php?t=itemOrganization&uid=16581>. Najdeno 23.5.2020.
- ...Potencial Inštitut. (2012). Turistično društvo Lokovec.
<http://turisticnodrustvolokovec.si/potencial.asp>. Najdeno 23.5.2020.
- ...*Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020.* (2011). Pravno informacijski sistem Republike Slovenije, Ljubljana.
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO80>. Najdeno 23.5.2020.
- Seznam prostovoljskih organizacij in organizacij s prostovoljskim programom.* Ministrstvo za javno upravo, Ljubljana.
<https://podatki.gov.si/dataset/seznam-prostovoljskih-organizacij-in-organizacij-s-prostovoljskim-programom>. Najdeno 24.5.2020.
- Stališča, navodila, obrazci, ...* (2016-2019). Ministrstvo za javno upravo, Ljubljana.
<http://www.djn.mju.gov.si/sistem-javnega-narocanja/staliska-ministrstva/staliska-ministrstva>. Najdeno 22.5.2020.